

VÁRPALOTA VÁROS
KÖZMŰVELŐDÉSI KONCEPCIÓJA

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETŐ GONDOLATOK.....	4
2. A KÖZMŰVELŐDÉSI KONCEPCIÓ CÉLJAI	4
3. VISSZATEKINTÉS	4
3.1 A VÁROS TÖRTÉNETE	4
3.2 A VÁROS MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETE.....	5
4. VÁRPALOTA KULTURÁLIS KÜLDETÉSNYILATKOZATA	7
5. HAGYOMÁNYÖRZÉS	7
5.1 TÖRTÉNELMI, KATONAI HAGYOMÁNYÖRZÉS	8
5.2 IPARTÖRTÉNETI HAGYOMÁNYOK.....	9
5.2.1 CSAPÓK, SZŰRSZABÓK.....	9
5.2.2 FAZEKASSÁG	9
5.2.3 MESZESEK	9
5.2.4 SZÉNBÁNYÁSZAT.....	9
5.3 ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG, RÉGÉSZETI EMLÉKEK.....	11
6. ÖNKORMÁNYZATI FENNTARTÁSÚ INTÉZMÉNYEK.....	12
6.1 THURY-VÁR KULTURÁLIS ÉS SZOLGÁLTATÓ KÖZHASZNÚ NONPROFIT KFT.....	12
6.1.1. Thury-vár.....	14
6.1.2. Jó Szerencsét Művelődési Központ.....	15
6.1.3. Krúdy Gyula Városi Könyvtár.....	15
6.1.4. Várpalotai Ifjúsági Ház	16
6.1.5. Nagy Gyula Galéria.....	16
6.1.6. Fodor Sára Tájház.....	17
6.1.7. Felsővárosi Kvartélyház	17
6.1.8. Inotai Közösségi Ház (Faluház)	17
7. NEM ÖNKORMÁNYZATI FENNTARTÁSÚ KULTURÁLIS INTÉZMÉNYEK	18
7.1 Trianon Múzeum.....	18
7.2 Magyar Vegyészeti Múzeum.....	18
8. KÖZMŰVELŐDÉSBEN KÖZREMŰKÖDŐ EGYÉB SZERVEZETEK.....	19
8.1 KIEMELKEDŐ FONTOSSÁGÚ MŰVÉSZETI EGYÜTTESEK	19
8.2 KÖZNEVELÉSI INTÉZMÉNYEK	20
8.2.1 Zeneiskola.....	21
8.2.2 Alapítványi művészeti iskola.....	21
8.3 HELYI NEMZETISÉGI ÖNKORMÁNYZATOK.....	21
8.4 CIVIL SZERVEZETEK JELENTŐSÉGE ÉS SZEREPE A VÁROS ÉLETÉBEN	22
8.5 EGYHÁZAK	22
8.6 TELEPÜLÉSI ÉRTÉKTÁR BIZOTTSÁG.....	22
8.7 TURISZTIKAI SZERVEZETEK.....	23
9. A KÖZMŰVELŐDÉS SZEREPLŐINEK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉRŐL.....	24
10. MÉDIA	24
10.1 VÁRPALOTAI HÍREK.....	25
10.2 VÁROSI TELEVÍZIÓ	25
10.3 VÁROSI HÍRPORTÁL.....	25

10.4 VÁROSI HONLAP.....	26
10.5 AZ INTERNET, A KÖZÖSSÉGI MÉDIA SZEREPE.....	26
11. A VÁROS KÖZMŰVELŐDÉSÉNEK FINANSZÍROZÁSA	26
12. VÁRPALOTA KÖZMŰVELŐDÉSI FEJLESZTÉSI TERVEI	27
12.1 HOSSZÚTÁVÚ TERVEK, FEJLESZTÉSI IRÁNYOK	27
12.2 KÖZÉPTÁVÚ TERVEK.....	28
12.3 RÖVIDTÁVÚ TERVEK.....	28
13. NEMZETI ÜNNEPEK, FESZTIVÁLOK, NAGYRENDEZVÉNYEK	28
13.1 KIEMELT VÁROSI RENDEZVÉNYEK	28
13.2 ÁLLAMI ÉS NEMZETI ÜNNEPEK	29
13.3 HAGYOMÁNYOS VÁROSI RENDEZVÉNYEK	29
14. A KÖZMŰVELŐDÉS JOGSZABÁLYI HÁTTERE	30

1. BEVEZETŐ GONDOLATOK

A kultúra az emberi társadalmak kialakulásával egyidős. A közösséggé válás alapvető feltétele az értékek, hagyományok, szokások, normák, az egyén és a közösségi értékek összhangjának, harmóniájának megteremtése, a nemzettudat, identitástudat, lokálpatriotizmus ezen értékek mentén történő megerősítése. A kultúra eszközeivel e harmónia megteremtésére törekszünk városunk életében.

2. A KÖZMŰVELŐDÉSI KONCEPCIÓ CÉLJAI

- A település kulturális hagyományainak, közművelődési intézményi struktúrájának rendszerbe foglalása,
- annak rögzítése, hogy a múlt történelmi hagyományaiból mit kíván a város kiemelten kezelni, mely hagyományokat tartja fontosnak,
- a lokálpatriotizmus megerősítésének elvei,
- a helyi kulturális értékek közötti kiegyensúlyozott kapcsolat keretrendszerének bemutatása,
- annak bemutatása, hogy a város milyen új értékek létrehozását tartja kívánatosnak,
- közművelődés területén tevékenykedő helyi szervezetek közötti együttműködés illetve annak erősítése során figyelembe veendő elvek rögzítése,
- a kultúrafinanszírozás elveinek rögzítése.

3. VISSZATEKINTÉS

Várpalota a Dunántúlon, Veszprém megye északkeleti szélén terül el. A lakosság számát (20.305 fő) és területét (7726 ha) tekintve a kisvárosok között foglal helyet. Budapesttől 90 km-re, Székesfehérvár és Veszprém között félúton fekszik a Bakony lábánál, a Balatontól alig 30 km-re.

3.1 A város története

Várpalota és környéke már a kőkortól lakott terület. Kedvező adottságainak köszönhetően itt telepedtek le a rómaiak, avarok, hunok, longobárdok is, melyről a gazdag – csak részben feltárt – régészeti leletek is tanúskodnak.

A honfoglalást követően több település - Palota, Pét, Inota, Széhel, Tikolfölde, Réti - alakult ki a környéken. Az Árpád-korban IV. Béla idején épült Bátorkő vára, amely a Szalók, majd a Csák, végül a Kont-nemzetség birtokába került. Kont Miklós, az ország egyik legnagyobb

birtokosa alapította meg az Újlaki családot. Az Újlakiak idején Bátorkő jelentősége csökkent, és szerepét Palota vette át, amely a magyar reneszánsz egyik legfontosabb színhelyévé vált. A vár jelentőségének növekedésével a város szerepe is nőtt: a mai temető helyén ferencesrendi kolostor működött, amelyben első név szerint ismert költőnk, Vásárhelyi András és Tomori Pál, a mohácsi csata hadvezére is élt egy ideig.

A mohácsi vészt követően Móré László és emberei fosztogatták a vidéket, majd a végvári harcok színterévé vált Palota. Thury György az egyik leghíresebb várkapitány, aki 1566-ban Arszlán budai pasával szemben megvédte Palota várát.

A török kiűzése után Palota a Zichy család birtokába került. A település visszakapta egykori mezővárosi rangját, és gyors fejlődésnek indult. A XVII. század végétől a XVIII. század közepéig gazdagságot biztosított a fejlett kézműves ipar (csapók, csizmadiák, fazekasok, stb.), melynek egyik kiemelkedő terméke a bakonyi cifraszűr volt, de a nagyipari módszerek elterjedésével hanyatlásnak indult a város. Ekkor egy másik jellegzetes foglalkozás virágzott fel: a meszeseké.

Palota városfejlődésében jelentős szerepet játszott Waldstein János, Széchenyi István barátja, aki Zichy Teréziával kötött házassága révén lett a terület birtokosa. Újjáépíttette a Zichy-kastélyt, ispotályt építtetett. Második felesége, Kálnoky Adél sem maradt el férjétől, aki megalapította a Paulai Szent Vince zárdaiskolát, illetve kisdudóvót alapított.

A 19. század végén intenzív szénbányászat kezdődik Palotán. A II. világháború után erre alapozva megindult a térség erőteljes ipari fejlesztése, felépült az alumíniumkohó és a hőerőmű, 1951-ben pedig Várpalota és Inota egyesülésével (Pétfürdő ekkor Várpalota külterülete) egyidejűleg Várpalotát várossá nyilvánították. A szocialista iparosítás következtében a város lakossága gyorsan megnövekedett, új lakótelepek épültek, amelynek sokszor estek áldozatul az épített örökségünk értékes épületei.

3.2 A város művelődéstörténete

Településünkön a 19. század végén, 20. század elején az egyes foglalkozások képviselőiből sorra alakultak a kulturális egyesületek és olvasóköri. A legjelentősebb az Iparos Olvasókör és a Jó Szerencsét Olvasókör volt. Az építőiparosok, kereskedők, gazdák, fuvarosok ugyancsak egyesületet hoztak létre. A könyvkölcsönzés mellett rendszeres összejöveteleket tartottak, ismeretterjesztő, zenés-táncos rendezvényeket szerveztek. 1920-ban alakult a Dalárda (a későbbi Bányász Kórus) és a fűvószenekar is.

Az ipari üzemek egymást követően építették művelődési otthonaikat – a November 7. Hőerőmű a Béke Művelődési Házat, amelyet Tenczer Károly vezetett, az Alumíniumkohó a Magyar Ezüst Művelődési Házat - könyvtáraikat, a parkokba szobrokat helyeztek. A városközpontban 1958-ban Károlyi Antal Ybl díjas építész tervei alapján megépült az új

művelődési ház először Jó Szerencsét Kultúrotthon, majd Jó Szerencsét Művelődési Központ néven. Tágas helyiségeiben helyet kapott a fúvós zenekar, a néptánc együttes és az énekkar. A Lengyel László vezette Bányász Táncegyüttes nemzetközi sikereket ért el, abban az időben kuriózumnak számított, hogy ez az együttes kapott először külföldre meghívást. Sorra létesültek a szakkörök: színjátszó csoport, a Nagy Gyula, majd Újhelyi Gábor vezette képzőművész kör, helytörténeti szakkör, fotószakkör, bábszakkör, geológiai-földrajzi kör Weszelovszky Zoltán vezetésével, Csiky Iván Utazók Klubja, természetjáró és modellező szakkör, bélyeg- és éremgyűjtő kör működött az épületben. Évtizedeken át működött a Művelődési Házban Lengyel László vezetésével a társastánc tanfolyam is, ahol a fiatalok nemcsak táncokat, hanem illemtant is tanulhattak. Ismeretterjesztő előadások, képzőművészeti tárlatok, állandó helytörténeti kiállítás, hangversenyek, táncestek gazdagították a kulturális kínálatot. Palotán és Inotán is komoly színházi élet folyt. A Jó Szerencsét Olvasókör öreg épületét az ifjúság kapta meg, 1968-tól Ifjúsági és Úttörőház néven működött az intézmény, benne a Pacsuné Fodor Sára vezette legendás Vadrózsák Bábegyüttessel. A városban 1956-ban zeneiskola létesült, szakmunkásképző iskola és gimnázium működött. Ötven éves múltra tekint vissza a napjainkban is sikeresen működő ifjúsági bérletes filharmóniai hangversenysorozat, amelyen egy-egy zenei évadban több száz diák vesz részt.

Kihagyhatatlan a 60-as évek óta töretlen sikerrel zajló, az országban egyedülálló Ney Dávid Kórushangverseny, amelyen kezdetben a város és városkörnyék iskoláinak kórusai, később felnőtt kórusai is részt vettek. A rendszerváltás után a kilencvenes években leállt a széntermelés, a bánya bezárt, megszűntek az ipari üzemek, ezzel együtt kulturális tevékenységük is. A nehéz gazdasági helyzet ellenére mégis jelentős sikereket könyvelhetünk el városunk közművelődési életében: ekkor költözött új épületbe a Zeneiskola, amely óriási minőségi változást hozott az intézmény zenepedagógiai munkájában. Számos értékes köztéri alkotás került felállításra, új parkok létesültek, megújult a Thuri tér, a városközpontban pedig Díszter került kialakításra. Városi képtár, tájház, sportcsarnok létesült, Inotán pedig közösségi ház került kialakításra, így a Jó Szerencsét Művelődési Központ és a Krúdy Gyula Városi Könyvtár mellett már ezek az intézmények is a közművelődés ügyét szolgálták. A kulturális élet támogatására, finanszírozására új szemlélettel és módszerekkel került sor. Az új törvényi szabályozásnak köszönhetően jelentősen megnőtt a civil szerveződések száma is (művészeti egyesületek, nyugdíjas klubok, kertbarát körök, városvédők, bányász hagyományok ápolói, dalkörök), melyek máig jelentős és gazdag kulturális és érdekvédelmi tevékenységet végeznek a város közművelődési életében. Akárcsak Inotán a Községi Házban és a Készenléti lakótelepen működő nyugdíjas klubok, amelyek kiállításokat szerveznek, archív fotókat gyűjtenek, más településekkel közös kulturális bemutatókat tartanak. A 90-es években az önkormányzat a Veszprémi Petőfi Színházzal kötött együttműködési megállapodásnak

köszönhetően felnőtt és ifjúsági bérletsorozat keretében rendszeresen tartott színházi előadásokat a Művelődési Központban, emellett a középiskolás diákoknak beavató színházi előadásokat rendeztek. A Petőfi Színház felújította a Művelődési Központ színháztermét, hang- és fénytechnikai eszközeit, valamint új, nagyméretű színpaddal megteremtette a várudvarban a nívós szabadtéri előadások bemutatásának lehetőségét. A honvédség által fenntartott, majd 2011-ben megszűnt Helyőrségi Művelődési Központ 1990-től jelentősen gazdagította városunk kulturális életét: a városi és városon túl alkotó képzőművészek számára rendszeres bemutatkozási lehetőséget biztosítottak, színházi pódium előadásokat rendeztek, emellett szakkörök, klubok működtek falai között. A 90-es években az önkormányzat öt közalapítványt hozott létre, melyek nagy segítséget nyújtottak rendezvények megvalósulásában, jótékony célú események támogatásában, díjak finanszírozásában. A város közművelődési és közgyűjteményi feladatait jelenleg a THURY-VÁR Nonprofit Kft. látja el. Székhelye, a 2011-ben felújított, a nemzeti örökség részét képező Thury-vár pedig új kulturális látogatóközpontként szolgálja a település és környéke, valamint egész nemzetünk közművelődését.

4. VÁRPALOTA KULTURÁLIS KÜLDETÉSNYILATKOZATA

A rendszerváltást követő években a város gazdasági fejlődését biztosító bánya és nagyüzemek bezártak, a munkahelyek száma drasztikusan lecsökkent, jelentősen nőtt a munkanélküliség. Várpalota azóta és napjainkban is új kihívások elé néz. A hagyományokat felelevenítve és megőrizve, a kor igényeinek megfelelő új szokásokat kialakítva a kultúra közérzetjavító eszközeivel – a városhoz való kötődés legfontosabb pilléréként a család, a rokoni szálak megerősítésére épülő koncepcióval – növelhető az itt élők lokálpatriotizmusa és megteremthető egy új és vonzó kisvárosi hangulat.

5. HAGYOMÁNYŐRZÉS

Hagyományaink, múltunk megőrzése jövőnk legfontosabb záloga. Hagyomány nélkül sem nemzeti lélek, sem civilizáció, sem művelődés nem lehetséges. A hagyomány az, ami ránk marad őseinktől, déd- és nagyszüleinktől. Ha igazán meg akarjuk ismerni magunkat, nemzetünket, akkor a hagyományainkat kell megismernünk. A gyermekeknek minta és példa kell. Fontos, hogy a mai generációkban is kialakítsuk a hagyományra való igényt legyen az akár katonai, iparos, vagy népművészeti hagyomány, mert ezek az értékek egy egészen más gondolkodásmódra és életmódra nevelhetnek. Bemutatva a különböző történelmi korokat szebbé teszik hétköznapijainkat és csodálatos élményekkel gazdagítanak.

5.1 Történelmi, katonai hagyományörzés

A történelmi, katonai hagyományok őrzőinek több csoportja is működik városunkban:

- 1975-ben alakult meg a Gábor Áron Nyugállományúak Klubja, amelynek tagjai egykori rendőrök, tűzoltók, honvédségi alkalmazottak, akik feladatuknak tekintik a katonai hagyományok ápolását és őrzését, valamint a hazafias nevelést. Székhelye az egykori helyőrségi klubban található. A klub tagjai sokat segítettek az iskolákban a fiatalok honvédelmi képzésében, oktatásában. Feldolgozták Várpalota és környéke katonatörténelmét, amivel csatlakozhattak a kiadott központi történelmi tananyaghoz.
- a Bakonyi Poroszkálók Hagyományörző- és Sportegyesület a legnagyobb hírnévre tett szert, fő céljuk a török hódoltság korának korhű megjelenítése. 1997-ben alakultak. Céljuk a XVI. századi végvári vitézi élet minél hitelesebb bemutatása haditornákon, hagyományörző rendezvényeken, a török hódoltság korában a Thuri György kapitány vezette várpalotai huszárok életén keresztül.
- az egyesület másik tevékenysége a 15 éve folyó, Várpalotáról induló és ide visszatérő európai középkort idéző lovas utak szervezése, melyek révén városunk neve, a végvári vitéz fogalma, a magyar könnyűlovasság méltán ismert fogalmak. Eddigi túráikon mintegy 55 ezer km-t tettek meg nyeregben a keleti sztyeppéktől egészen az Atlanti-óceánig, a Márvány-tengertől az Északi-tengerig.
- az iskolákban rendszeresen tartanak élő történelemórákat történelmünkről, valódi hőseinkről, a hazaszeretetről és az igazi értékekről.
- a kulturális turizmus fellendítésének fontos tényezője az egyesület, a hasonló profilú, az ország különböző területein működő, évtizedes hagyományokkal rendelkező hagyományörző csoportokkal (Egri Vitézlő Oskola, Gyulaffy László bandérium, Tatai Seymenek, Iloncsuk Szabadcsapat) szoros az együttműködésük, a városi rendezvényeken rendszeresen a közös bemutatók.
- Palotai Turul Társaság tevékenységének legfőbb célja a nemzeti hagyományok megőrzése, a történelmi alkotmány megismertetése, Magyarország múltjának, történelmének bemutatása előadások, kulturális és politikai programok keretében, együttműködve más szervezetekkel

5.2 Ipartörténeti hagyományok

A céhrendszer kialakulása Palotán a 17. századra tehető, a 18-19. században a palotaiak egyharmada foglalkozott iparral.

5.2.1 Csapók, szűrszabók

A 18. században és a 19. század elején Várpalotán (pontosabban ekkor még Palotán) a leghíresebb iparág a csapóké volt. A palotai kézműipar jó hírnevét elsősorban nekik köszönhette. E foglalkozást is a szükségyszerűség hozta létre. Az állatállomány növekedésével egyre több pásztorra, juhászra volt szükség, akiknek suba, szűr, tarisznya kellett. Ennek megfelelően nőtt a csapómesterek, szűrszabók száma, valamint a péti és inotai patakon épült kallómalmoké. A kallómalmokban - melyek közül kettőnek a romjai még mindig láthatók a péti, ösküi határban - mosták, szapulták, dagasztották a gyapjút és a marhaszőrt.

A kallómalmokból a kész posztó visszakerült Palotára a szűrszabókhoz, akik a messze földön híres szép bakonyi cifraszűrt készítették.

5.2.2 Fazekasság

A környékben található jó minőségű bauxitos agyagra alapozva a fazekasipar erősen fellendült a 18. században. A mai Táncsics utca Árpád utcától északra eső szakaszát még az 1800-as években is Fazekas utcának nevezték, mert ott és a Sörház utcában lakott a legtöbb fazekas. Volt olyan időszak, amikor a híres Selmeci Pipagyár is innét kért különleges minőségű pipáihoz nyersanyagot. A fazekasok termékeinek utolsó darabjai a helyi múzeumban találhatóak.

5.2.3 Meszesek

A meszes foglalkozás kialakulása Palotán a 19. század második felére tehető. A Bakony röghegységében egyes helyeken közvetlenül a felszín alatt likacsos szerkezetű mészkő is található, amely mészégetésre alkalmas. Az építkezésnél, permetezésnél nélkülözhetetlen anyag volt a mész. A Bakony más területein is foglalkoztak mészégetéssel és fuvarozással, de ezekben a falvakban egyéb megélhetési lehetőség is akadt, így az égetett mész fuvarozása lassanként a palotaiak feladata lett. A fuvarosok a mész eladása után visszaúton gabonát, zöldséget, gyümölcsöt hoztak. Ez a foglalkozás egészen az 1970-80-as évekig létezett.

5.2.4 Szénbányászat

A szénbányászat meghatározó szerepet töltött be a város életében. Fejlődésének köszönhetően jelentősen megnőtt a város lakóinak száma, az anyagi fellendülés érezte a hatását a település kultúráján is.

Várpalotán a szénbányászat kezdete 1886-ra nyúlik vissza. Sztáray Antal gróf kezdeményezésére az Országos Bányakapitányság engedélyezte a palotai bánya megnyitását. 1903-tól Witzleben Henrik porosz vállalkozó megvette a Zichy birtokot és ezzel a bányászati jogokat is. Az itt talált szénvagyon hasznosítására nagy beruházásokba kezdett. A vasút mellett felépített egy korszerű széntüzelésre épülő mészegetőművet, téglá- és cserépgyárat. 1906-ban megalakult a Várpalotai Iparművek Rt. Ettől kezdve folyamatosan növekedett a termelés. Az I. világháború után a bánya új tulajdonosa az Unio Bányászati és Ipari Rt. lett. A 30-as években fellendülés mutatkozott, ugyanis Pétfürdőn megkezdték a lég- salétromgyár építését. A péti gyár volt az első olyan ammóniagyár, ahol a szintézishez szükséges hidrogént közvetlenül lignitből nyerték.

Az 1950-es években megkezdődött az inotai erőmű építése. A hőerőmű napi szénigényét 4500 tonnában határozták meg a tervezők. Később ez a szénmennyiség fokozatosan növekedett. Gondot jelentett a kis szemcsenagyságú ahidrált dara és porszén értékesítése. Ekkor merült fel a brikettgyártás gondolata. A sikeres kísérletek után 1968-tól üzemszerűen termelt a palotai brikettgyár. A kezdeti időszakban az éves termelés 50 ezer, 1971-ben már 180 ezer tonna volt. Az 1980-as évek elején azonban egyértelművé vált, hogy a lakossági igény a kedvező tulajdonságú brikettek felé tolódik el, ezért 1981-ban a bánya vezetése egy évi 400 ezer tonna kapacitású brikettgyár felépítése mellett döntött. Az új gyárat 1983-ban helyezték üzembe. Hamarosan kiderült, hogy a palotai nyersszénből előállított alapanyag nem elegendő a megnövekedett brikett igény kielégítésére, ezért 1986-tól orosz és lengyel szénpor beszállítással pótolták a hiányzó mennyiséget.

A kilencvenes évek gazdasági változásai meghatározták a várpalotai szénbányászat további sorsát. A kitermelés költségei megemelkedtek, és ez nem állt arányban a viszonylag alacsony fűtőértékű szén piaci keresletével és értékével. Mivel nem volt gazdaságos a szén kitermelése, 1995-ben leállt a termelés. Néhány hónapi szerelési munka után 1996. október 24-én járt utoljára ember a várpalotai bányában, ekkor állították le a bányából a vízkiemelést. A 120 éves várpalotai szénbányászat korszaka végleg lezárult.

A szénbányászattal függ össze, hogy az egykor Várpalotához tartozó Pétfürdőre került a Péti Nitrogénművek. Várpalota múltjának ezzel a részével függ össze, hogy a Vegyészet Múzeum – amely Közép-Európa egyetlen ilyen múzeuma – a Thury-várban került elhelyezésre a 60-as évektől napjainkig.

5.3 Épített örökség, régészeti emlékek

Épített örökségünk, a helyi műemlék történelmünk leghitelesebb tanúsága. Fenntartása nemzeti, társadalmi ügy, műveltségünk és önbecsülésünk szellemi és anyagi alapja, támasza és tartaléka. Várpalota és környéke műemlékekben viszonylag szegény. Kiemelkedő a római kori halomsírok, a római kori kőgát, az újbóli feltárára váró ferences kolostor romjai, a Thury-vár és egyedülálló Zsigmond korabeli freskói, az inotai Árpád-kori templom és freskói, a római katolikus, az evangélikus és református templomok, a Zichy-kastély, a Zichy-kápolna, a Megyeháza, a zsinagóga és a Fodor Sára Tájház. A vár építészettörténeti, régészeti kutatásai sok eredményt mutatnak fel, a várkörnyéki terület régészeti adatai viszont szegényesek, a '70-es években végzett régészeti ásatások eredményei ismertek. A területre vonatkozóan a fellelhető térképi ábrázolások és adatok összegyűjtésre kerültek.

Az örökségvédelem népszerűsítése fontos az identitástudat erősítése szempontjából. A civil kezdeményezésekkel összehangolva, együttműködve törekedni kell ennek megvalósítására: a helyi épített és történelmi örökség hangsúlyozására és megjelenítésére, a hely szellemének erősítésére, a város egyedi sajátosságainak megőrzésére, elősegítésére, korszerű városközponti közterületek kialakítására.

Várpalota Településfejlesztési Konceptiójában és Integrált Városfejlesztési Stratégiájában kiemelt fejlesztési pontként szerepel a városközpont rehabilitációja, melyben fentiek figyelembevételével helyet kell biztosítani a városi köztéri funkciók (emlékünnepek, vásárok, szabadtéri rendezvények, pihenőfelületek, találkozóhelyek, közpark) számára. Várpalota egykori történelmi városközpontja a Thury-vár körül fejlődött ki. A középkori vár köré szerveződő városi és egyházi funkciók, az itt összefutó országutak a természeti adottságokkal összeolvadva karakteres településszerkezetet formáltak.

A vártól keletre és délre a városnak egykoron hírnevet adó iparos, kereskedő, polgár-negyed jött létre lakóházakkal, üzletekkel, műhelyekkel, templomokkal, zsinagógával, iskolákkal. A városi zsidóság is elsősorban itt vert gyökeret. A jelenlegi főúttól délre húzódó Alsóváros elsősorban a 19. században meginduló bányászatra épült, a bányászok kertés lakóházai találhatóak itt. A vártól északra az iparos, kereskedő házakat egyre inkább a parasztság házai váltották fel.

Az 50-es években indult meg a háborúban súlyos károkat szenvedett falusias karakterű városmag szocialista bányászvárossá történő átépítése, amelynek kiemelkedő emlékei a Fő teret uraló egykori vājáriskola (ma Faller Jenő Szakképző Iskola), valamint a Bányatröszt (mai Polgármesteri Hivatal) épületei. A nagy rombolásból megmenekült a zsinagóga épülete, amelyben képzőművészeti galéria, kulturális központ jött létre. A többnyire földszintes polgári épületeket lebontották. A tömeges lakásépítés új karakterű városközpontot alkotott. A városrendezés nem tisztelte az egykori szerkezetet: a vājáriskola ráépült az egykori várárookra, a

vártól délre, keletre húzódó utcákat átvágták, délről az új országos főút levágta a Belvárosról az Alsóvárost. A vártól északnyugatra húzódó földszintes háztömböket elbontották, helyére városi közpark került. A városépítésből szinte csak a Felsővárosi utcák menekültek meg.

Mára a városközpontot az említett középületek, a később megépített Vár-áruházzal, valamint a szocreál, általában négyszintes, többlakásos, fogatolt kigyózó lakótömbök uralják. A háború előtti korszakra jellemző polgári kisvárosi környezet csak a vártól északra érezhető. A Belváros központi szerepe a buszpályaudvar és a kereskedelmi egységek városszéli megjelenésével és előretörésével meggyengült.

6. ÖNKORMÁNYZATI FENNTARTÁSÚ INTÉZMÉNYEK

6.1 THURY-VÁR Kulturális és Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft.

Várpalota Város Önkormányzatának Képviselő-testülete 166/2000. (VI.29.) számú határozatával alapította meg a Szindbád Kulturális és Szolgáltató Kht-t.

- 2003. február 1-jén a Kulturális és Humán Szolgáltató Intézet költségvetési intézmény megszűnik, tevékenységét a Szindbád Kht., ill. Szindbád Kft. folytatta 2014-ig, majd 2014. február 01. napjától a THURY-VÁR Nonprofit Kft.
- A THURY-VÁR Nonprofit Kft.-nek – mint közhasznú szervezetnek – célja az alapító okiratában rögzített közhasznú tevékenységek folytatása, melyek során olyan közfeladatot lát el, amelyről – a helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről szóló 1991. évi XX. törvény (a közösségi kulturális hagyományok és értékek ápolásának, a művelődésre, társas életre szerveződő közösségek tevékenységének, a lakosság életmódja javítását szolgáló kulturális célok megvalósításának támogatása; a művészeti intézmények, továbbá a lakosság művészeti kezdeményezéseinek, önszerveződéseinek támogatása, a művészi alkotó munka feltételeinek javítása és a művészeti értékek létrehozásának, megőrzésének segítése),
- a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról szóló 1997. évi CXL törvény 53. § (2) bekezdése (a nyilvános könyvtári ellátás rendszerének működtetése), valamint a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13. § (1) bekezdés 7. pontja szerint (kulturális szolgáltatás, különösen a nyilvános könyvtári ellátás biztosítása; filmszínház, előadó-művészeti szervezet támogatása, a kulturális örökség helyi védelme; a helyi közművelődési tevékenység támogatása) – a

helyi önkormányzatnak kell gondoskodnia.

- ezen belül a 2003. március 25-én a Kincstári Vagyoni Igazgatósággal kötött, majd 2017-ben meghosszabbításra kerülő vagyonkezelési szerződés alapján a Thury-vár gazdasági-kulturális célú hasznosítása és vagyonvédelme,
- a város kulturális fejlődése érdekében konkrét vállalkozások szervezése, beindítása, helyi és külső működő tőke bevonása,
- önálló városi helytörténeti múzeum létrehozása és működtetése,
- a városkép alakítását és védelmét szolgáló fejlesztési tervek kidolgozása, a városkép védelmében való aktív részvétel,
- a város üdültetési, idegenforgalmi infrastruktúrájának alakítása,
- kiemelt és regionális jelentőségű kulturális programok szervezése,
- közművelődési tevékenységek és szolgáltatások szervezése,
- város tulajdonában lévő képző- és iparművészeti, egyéb gyűjtemények gondozása
- időszakos kiállítások, tárlatok, bemutatók szervezése
- a honismereti gyűjtőmunka, a helyi alkotóművészi munka segítése, szervezése, az amatőr művészeti mozgalom támogatása,
- különböző közösségek és társas együttlétek tevékenységének segítése, összehangolása,
- a testi egyensúly megóvása érdekében üdültetési szolgáltatás nyújtása,
- gazdálkodási tevékenység biztosítása.

Szervezeti egységek:

Thury-vár – székhelyintézmény

Jó Szerencsét Művelődési Központ

Krúdy Gyula Városi Könyvtár

Várpalotai Ifjúsági Ház

Nagy Gyula Galéria

Fodor Sára Tájház

Felsővárosi Kvartélyház

Inota – Közösségi Ház

Készenléti lakótelep – Közösségi Ház

Balatonfüzfő – üdülő

Bük – vendégház

6.1.1 Thury-vár

A Thury-vár története Nagy Lajos király idején kezdődött. Az 1380-1390-es években először lakóház céljára palotát, lovagtermet, kápolnát és gazdasági épületet emeltek. Ezt az elsősorban reprezentatív célú palota együttest 1439 és 1445 között Újlaki Miklós, a hatalmas főúr (később bosnyák király) szabályos négyszög alaprajzú, belsejtornyos várrá alakíttatta át.

A török balkáni előnyomulásának hírére a 16. század elején a falak elé három nagyméretű és több kisebb rondellát és ágyúbástyát emeltek. Ezek elé vizesárok és palánkerősítés készült. A vár a dunántúli végvárlánc egyik legerősebb előretolt egysége volt, a mohácsi vész után többször cserélt gazdát a magyarok és a törökök között. Legendás hírű kapitánya 1558-tól Thury György volt, aki 1566 nyarán 500 emberével sikeresen visszaverte a budai Arszlán bég 8000 törökjének 20 napos ostromát. A 18. század elején új gazdája, a Zichy-család várkastéllyá alakította át. Déli tornyait megemelték és új lépcsőházat építettek.

A vár utolsó megpróbáltatásait a II. világháború alatt és azt követően élte át, amikor cserepeit a romba dőlt házak helyreállításához széthordták, és a tető nélkül maradt vár gyorsan romlásnak indult. Az épület további pusztulásának a Vegyészeti Múzeum beköltöztetése vetett véget. A vár felújítása az 1960-as évek óta folyamatos. A legjelentősebb európai uniós beruházások 2002-ben és 2010-ben folytak. Egyedülállóak Zsigmond-korabeli világi falfreskói, melyeket a középkori palotarészben tártak fel.

A vár ma kulturális látogatóközpontként működik, állandó- és időszakos tárlatoknak ad otthont, emellett konferenciák, komoly- és könnyűzenei koncertek, ismeretterjesztő előadások, a nyári rendezvénysorozat, valamint céges és családi rendezvények helyszíne.

A Thury-vár különböző terei otthont adnak időszakos képzőművészeti kiállításoknak. Fontos városi gyűjtemény a Gróf Sztáray Antal Bányászattörténeti Gyűjtemény. A Thury-várban található tárlat a várpalotai emlékek kiállítása és megőrzése érdekében létesült 1976-ban a várpalotai szénbányászat megkezdésének 100. évfordulója alkalmából. Az interaktív makettek, bányászathoz kötődő műtárgyak négy teremből álló 275 m² kiállítótéren láthatóak.

6.1.2 Jó Szerencsét Művelődési Központ

Az intézmény falai között számos civil szervezet, művészeti együttes, ismeretterjesztő és hobbikör, klub, tanfolyam működik. Fő profilja a felnőtt és ifjúsági közművelődés és kiemelten a bányász hagyományok ápolása. Otthont ad a város kiemelt művészeti együttese: a Bányász Kórusnak, és a Cserregő Néptáncegyüttesnek. Az épületben kiváló akusztikájú mozi- és színházterem található. A mára elavult technikájúvá vált mozi csak alkalmanként működik mobil technika segítségével.

6.1.3 Krúdy Gyula Városi Könyvtár

A térség legnagyobb nyilvános könyvtáraként célja a város illetve térség könyvtári és információs szolgáltatásainak megszervezése, koordinálása a lakosság, valamint az idelátogató turisták, vendégek minőségi ellátása.

Az első várpalotai könyvtár, amelyről tudomásunk van, gróf Waldstein János földbirtokos Zichy-kastélyban található könyvtára volt, amelynek állományáról sajnos semmi feljegyzés nem maradt fenn. Könyvállománya részben 1913-ban, részben a II. világháború után semmisült meg. Az első közművelődési könyvtár a XIX. század közepe táján létesült az Úri Kaszinóban. Később szakmanként szerveződő olvasóköri könyvtárak jöttek létre, amelyek 1949-ben megszűntek. Várpalotán 1952-ben kezdte meg az első önálló városi könyvtár szervezését a Veszprém Megyei Könyvtár.

A Városi Könyvtár 1954. augusztus 20-án nyílt meg a Kossuth u. 29. szám alatt (később Kossuth u. 31.), amely az 1960-as években és a 70-es évek első felében a város szellemi központja lett. Népszerűek voltak a „Könyvtári Esték” című író- olvasó találkozók, amelyek miatt Várpalotát ebben az időben „a költők Mekkájának” nevezték. Könczöl Imre igazgató a Vár völgyben rendszeresen szervezett irodalmi majálisokat, ahol neves írók, költők, előadóművészek működtek közre, többek között Gyurkovits Tibor és Jancsó Adirenné is.

1985. április 11-én a Városi Könyvtár új épületbe költözött, az ünnepélyes keretek között átadott intézmény a mai napig a Szent István úton működik. Az intézmény ekkor helyezte üzembe első számítógépét és annak perifériáit is.

1997-ben indult el az első Olvasólámpa pályázat, amelyet a gyermekkönyvtári részleg szervez. Célja a színvonalas, mai és klasszikus gyermekirodalom megismertetése és az olvasás megszerettetése. A településen folyó helyismereti kutatómunka segítése érdekében a könyvtár a 80-as évek végétől kezdte meg könyvkiadói tevékenységét.

Krúdy Gyula kultuszának ápolása fontos a Városi Könyvtár számára, hiszen az író nagyanyja Radics Mária itt élt Palotán, akit gyakran meglátogatott Krúdy. A gyermek- és ifjúkor élményeit több Krúdy-novella őrzi. (Palotai álmok, A vörös postakocsi, Ál-Petőfi) A 90-es évektől kezdve évről évre egy-egy kis Krúdy kötet lát napvilágot, amelynek bemutatása Krúdy

Gyula születésének évfordulójához kötődik. Kiemelkedő hagyományunk a helyi Krúdy-kultuszt 1998 óta gazdagító Szindbád vacsora, amely immár a helyi gasztronómiai hagyományainknak is szerves részévé vált. A könyvtárhoz kötődő kiemelt klubok, szervezetek: TIT Gondolkodó Klub (Értelmiségi Klub), Várpalotai Írisz Nőegyesület, Ukrán Nemzetiség Önkormányzat, Városszépítő és –Védő Egyesület.

A Krúdy Gyula Városi Könyvtár 2008. április 1-jétől a Szindbád Nonprofit Kft., majd 2014-től a THURY-VÁR Nonprofit Kft. szervezeti egységként működik.

A könyvtár 2013 óta tagja a Magyar Génius Hálózatnak, melyhez Winkler Márton Tehetségpont néven csatlakoztunk. A program a tehetséggondozást, tehetségsegítést tűzte ki célul országos hálózat keretén belül.

6.1.4 Várpalotai Ifjúsági Ház

Az intézmény közel 450 m²-en a Vásárhelyi Általános Iskola földszintjén került kialakításra 2009-ben. Egyik pillére az a védernyő szerep, amely biztosítja, hogy a városban élő gyermekek, fiatalok kötetlen formában, de hasznosan, megfelelő felügyelet mellett töltsék el szabadidejüket. Kiemeli a sport, a művészetek és kultúra fontosságát, de a kultúrák kölcsönös megismerése, egymás elfogadása, valamint a társadalmi aktív szerepvállalás is fontos szerepet kap az intézmény életében. Közreműködik a város ifjúságpolitikájának alakításában. Ennek érdekében az önkormányzattal karöltve megalakította az Ifjúsági Kerekasztalt, mely szervezet további működésének átgondolása javasolt.

6.1.5 Nagy Gyula Galéria

Az 1839-ben épült egykori zsinagóga épületében kapott helyet 1986-ban a Nagy Gyula Galéria, mely alapításakor hármas funkciót töltött be: kiállító teremként, kamaraszínházi és hangversenyteremként működött. Elismerten a megye egyik legszebb és legméltóbb kiállítóhelye volt a képzőművészeti alkotások számára. Ezek a funkciói napjainkra megváltoztak, a képzőművészeti kiállítások zöme a Thury-várba helyeződött át. 2017-től azonban a Magyar Művészeti Akadémia pályázati támogatásának köszönhetően az intézmény megújul és funkciójának megfelelően állandó és időszakos képzőművészeti kiállítások, kulturális rendezvények helyszínéül működik.

A Városi Képző- és Iparművészeti Gyűjtemény Koncz Józsefnek, a Városi Tanács akkori művelődési referensének kezdeményezésére az 1970-es években jött létre. Mind mennyiségben, mind minőségben rövid idő alatt vidéki viszonylatban komoly anyag gyűlt össze a Magyar Képző és Iparművészeti Szövetség, valamint a Művészeti Alap tagjainak adományozásából. A gyűjtemény keresztmetszetét adta a kor festészeti, grafikai, iparművészeti és kisplasztikai törekvésének. A gyűjteménynek akkor az Inotai Alumíniumkohó Magyar Ezüst

Művelődési Háza, majd 1986-2007. között a Nagy Gyula Galéria adott otthont. Később a gyűjtemény egy része intézményekbe, illetve a Várkert Általános Iskola légópincéjében kialakított raktárba került. A képzőművészeti gyűjtemény 1986-ban Matzon Frigyes szobrászművész, 1989-ben pedig Bíró Antal a franciaországi Mantonban élt és alkotott festőművész életműhagyatékával gyarapodott. A Képző- és Iparművészeti Lektorátus ajánlásával napjainkban folyik az országban egyedülálló, mintegy 800 darabból álló unikális gyűjtemény katalógizálása annak érdekében, hogy a későbbiekben neves művészettörténészek, művészek közreműködésével évente meghirdetett hazai és nemzetközi pályázat keretében folyamatosan kutatható, feldolgozható és bemutatható legyen az anyag.

6.1.6 Fodor Sára Tájház

A Jókai utca 15. sz. alatt, a tízeleteres épületek között szerényen meghúzódó, a 19. század elején terméskőből épült parasztkorok lakóházából 1986-ban létesített helytörténeti gyűjteményt a város akkori előljárósága. Öröm volt ez akkor, abban a városban, ahol a korábbi években - városrendezés címen - egymás után tüntették el a második világháború hatalmas pusztítása után még megmaradt régi, szép épületeket. A tájház 2006-ban vette fel Fodor Sára nevét, aki a tájház és a hozzá kapcsolódó helytörténeti gyűjtemény kialakításában kiemelkedő szerepe volt, és 1986-tól haláláig itt dolgozott.

Az egykori parasztház a környék és a település paraszti és iparos múltjából fennmaradt eszközöket mutatja be az utókor számára. Az állandó kiállításon a látogatók elé tárulnak a régi palotai élet megmaradt eszközei a meszesek, földművelők, fazekasok, csapók, bognárok mindennapjaiból. A gyűjteményt a lakosság adományozta régi tárgyi emlékekből.

2016-ban szakfelügyeleti vizsgálatot követően a gyűjteményi anyag néprajzkutató muzeológus vezetésével felleltározásra került, az új állandó kiállítás rendezése folyamatban van.

Jelenleg előzetes bejelentkezéssel látogatható.

6.1.7 Felsővárosi Kvartélyház

A Felsővárosban, a Rózsakút utcában található épület népi hagyományokhoz és szokásokhoz kötődő játszóházaknak és foglalkozásoknak is helyet ad civil szervezetnek köszönhetően.

6.1.8 Inotai Közösségi Ház (Faluház)

Az Inotai Közösségi Ház (Faluház) 1994. május 1-jétől tölti be újra eredeti funkcióját.

A városrészben civil szervezetek alakultak és működnek rendszeresen, pl.: nyugdíjas klub, dalkör, női torna klub, méhészkör, kertbarát kör, stb. Az intézmény az Inotai Részönkormányzattal közösen rendszeresen várja különböző programokra a falu lakosságát. A Faluház állandó kiállítása az „Inota és az Inotai családok az 1800-as évek végén és az 1990- as

évek elején” című fotóanyag.

Két különálló, különböző méretű terme családi, ifjúsági és nyugdíjas rendezvényekhez, osztálytalálkozókra, egyéb programokra igénybe vehető, bérelhető.

7. NEM ÖNKORMÁNYZATI FENNTARTÁSÚ KULTURÁLIS INTÉZMÉNYEK

7.1 Trianon Múzeum

A Magyarországon és nemzetközileg is egyedülálló Trianon Múzeum a kiemelkedő műemléki értékkel rendelkező Zichy-kastélyban található. A múzeumot a várpalotai Trianon Múzeum Alapítvány működteti és tartja fenn. Az 1723-ban a Zichy család által épített, majd 1863-ban gróf Waldstein János megbízásából, Ybl Miklós tervei alapján újjáépített Zichy-kastély a római katolikus templom mögött áll. A könyvtárterem különleges faburkolata máig látható, a terem mennyezetét Pállik Béla gyönyörű freskója díszíti, amely a Római Palazzo Rospigliosi Kaszinót díszítő Guido Reni: Aurora freskójának másolata.

A múzeum bemutatja a legnagyobb magyar közösségi tragédia, a trianoni békediktátum előzményeit és következményeit. A Thury-vár mellett a Trianon Múzeum jelent kimutatható idegenforgalmi-turisztikai vonzerőt a városban.

7.2 Magyar Vegyészeti Múzeum

Az 1961-ben alapított, Közép-Európa egyetlen Vegyészeti Múzeuma jelenleg a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum fiáléjaként működik a Thury-várban. A múzeumot korábban fenntartó, majd később a szakmai feladatokat támogató alapítványa ma is működik. A múzeumban a kémia tudományához, oktatásához és alkalmazásához kapcsolódó tárgyi és írásos emlékeket gyűjtik, konzerválják és rendszerezik. A gyűjteményt számos országos és nemzetközi rendezvény is fémjelezte városunkban, amelyen több Nobel-díjas tudós, magyar Nobel-díjas és leszármazottja is jelen volt. Minden korosztály számára – osztálykirándulás részeként is – rendkívüli kémiaórákat szerveztek, s országos hírű vegyészeti-alkimista táborokat is szerveztek nyaranta.

8. KÖZMŰVELŐDÉSBEN KÖZREMŰKÖDŐ EGYÉB SZERVEZETEK

8.1 Kiemelkedő fontosságú művészeti együttesek

A Bányász Kórus, a Bányász Fúvószenekar, a Cserregő Néptáncegyüttes a város legnívósabb, nagy hagyományokra visszatekintő amatőr művészeti csoportjai, és a nemrégiben alakult Pueri Castelli Gyermekkorús meghatározó szerepet töltenek be Várpalota kulturális életében.

Az együttesek nemcsak a megyében, országos rendezvényeken képviselik a várost, hanem a partnervárosok és más külföldi országok által szervezett nemzetközi rendezvényeken Várpalota kulturális nagyköveteiként lépnek fel. Az utánpótlás érdekében az együttesekhez való csatlakozáshoz jól sikerült koncertek, fellépések teremthetnek alapot.

A **Bányász Kórus** 1920-ban alakult. Sokrétű, de igényes műsorpolitikával törekszik az értékes zene képviselésére és népszerűsítésére bel- és külföldön egyaránt. Koncertjeiket hangszeres művészek meghívásával és kamarazenekarok fellépésével színesítik. Cserekapcsolataik révén számos európai ország kórusát hallhatták már az érdeklődők Várpalotán.

Kiemelt rendezvényei: Karácsonyi Koncert harminc éves múltra tekint vissza. Az együttes évadzáró koncertje minden év június közepén kerül megrendezésre.

A **Bányász Fúvószenekar** 1928-ban alakult, meghatározó együttes a város zenei életében. Évente számos városi ünnepet és kiemelt rendezvényt színesítenek fellépésükkel.

1989 óta évente megrendezésre kerül a Fúvószenekari Fesztivál, amely számos alkalommal nemzetközi együttesek fellépésével zajlik.

Fellépéseik nemcsak a városra korlátozódnak, hanem részt vesznek megyei, országos rendezvényeken, illetve a testvérvárosi kapcsolatok kínálta lehetőségekkel élve külföldi rendezvényeken.

A **Cserregő Néptáncegyüttes** 1985-ben alakult. A szakkörként indult csoport mára több olyan tagot nevelt ki műhelyében, akiknek hivatásuk lett a néptánc, és táncpedagógusokká, hivatásos táncosokká váltak. Ez az a fontos momentum, amely az együttes első számú tőkéje. A táncpedagógusok jelenleg 4 korosztályos csoportban oktatják a magyar néptáncot a várpalotai és a környékbeli fiataloknak. Az együttes hosszú távú terve, hogy ezek a csoportok minél magasabb színvonalon és minél igényesebb technikai szinten sajátítsák el a néptáncot, egyben hasznosan töltsék el szabadidejüket. További céljuk, hogy az együttesből kikerülve minél több olyan hivatásos táncos induljon el a pályán, akik majd gyökereiket nem feledve gazdagítják Várpalota kulturális életét.

Az együttes nyolc alkalommal minden év augusztusában szervezte a város kiemelt

rendezvényét a Nemzetközi Néptánc Fesztivált, amely anyagi támogatás híján megszűnt. A Bakony Virágai megyei szólótáncverseny létrejötté az együttes ötlete volt, éveken át sikerrel került megrendezésre Várpalotán, azonban finanszírozási nehézségek miatt a rendezvény Magyarpolányba került.

A táncházak minden korosztálynak meghatározó közösségi élményt nyújtanak, ezért az együttes a néptánc kultúra őrzése érdekében fontosnak tartja rendszeres szervezésüket.

Pueri Castelli Gyermekkórus

A kórus 2012 szeptemberében alakult. Az ifjú zenei tehetségek összefogásával olyan jó hangulatú gyerekközösséget kívánnak felépíteni, mely méltó kulturális képviselője Várpalotának és megszeretteti a magas színvonalú közös éneklést. Külföldi turnékat is mondhatnak maguk mögött és rendszeres fellépői magyarországi rendezvényeknek. A kórus kis létszáma ellenére komoly felkészültséget igénylő darabokat is megszólaltat. Műsorán középkori, reneszánsz, barokk és XX. századi művek, népzenei és könnyűzenei alkotások szerepelnek.

8.2 Köznevelési intézmények

Egy település kulturális, közművelődési életének alakításában az iskolák szerepe és jelentősége vitathatatlan. Emiatt a Veszprémi Tankerületi Központ városi rendezvényekben való közreműködés elengedhetetlen.

Minden iskola önmagában is egy kulturális egység, melyben az oktatáson túl kulturális és művészeti nevelés folyik. Ennek keretében a gyerekek és a fiatalok elsajátítják azokat a tradíciókat, amelyek ismeretében kötődésük megerősödik a városhoz és annak aktív polgáraivá válhatnak.

A hagyományőrzés keretében nemcsak a nemzeti ünnepekkel, az irodalmi, történelmi emlékekkel, a földrajzi és természeti kincsekkel, hanem a város és környékének helytörténeti sajátosságaiival, a Bakony tájaival és élővilágával is megismertetik a diákságot. Az iskolák által szervezett különböző vetélkedők, szavaló- és prózamondó versenyek, természetjáró túrák, egyéb rendezvények gyakran túllépik az intézményi kereteket, és városi, regionális programként gazdagítják a település életét. A város pedagógusai sokat tesznek a helyi közművelődésért, az ő munkájuk, segítségük nélkül sem a hagyományápolás és teremtés, sem a kultúra közkinccsé tétele nem képzelhető el. A városban működő oktatási intézmények fenntartótól függetlenül rendszeres szereplői a város kulturális és művészeti rendezvényeinek, ünnepségeinek.

A városban található iskolák szinte mindegyikében működik énekkar. Az iskolai énekkarok minden év áprilisában fellépnek a hagyományos Ney Dávid Kórushangversenyen. Az amatőr színjátszásnak Veszprém megyében nagy hagyományai vannak és ennek a várpalotai csoportok is aktív résztvevői. A színjátszó csoportok munkájukkal bekapcsolódnak a város kulturális életébe, kiemelkedő közülük a Duende színjátszó csoport.

8.2.1 Zeneiskola

Az egykor Tinódi Lantos Sebestyénről elnevezett városi zeneiskolában folyó zenepedagógiai munka célja: megőrizni az egységes, méltán európai és világhírű magyarországi zeneoktatásra jellemző tradíciókat, megismertetni és megszerettetni az értékes zenét, valamint kinevelni a komolyzenei hangversenyeket látogató közönséget. Az intézmény az elmúlt évtizedekben kinevelte a város kórusvezetőit, zenepedagógusait, növendékeiből pedig utánpótlást biztosít a Bányász Fúvószenekar számára. A rangot és hírnevet szerzett egykori növendékek örömmel járnak vissza városunkba fellépésekre. A zeneiskola népszerűsítésének egyik legfontosabb része, hogy minden évben hangszerismertető koncerteket tartanak az óvodákban, ahol a gyerekek megismerhetik és kipróbálhatják a hangszereket. Az új növendékeket az általános iskolákban szervezett előképzős csoportokban oktatják, ezzel biztosítva a zeneiskolai növendékek létszámát.

Pedagógiai programjukban kiemelt helyen szerepel a kamarazenélés és a zenekari játék, valamint a két zenekar - a vonós és a fúvós - fejlesztése. A zeneiskolában csengettyűkórus is működik. Céljuk, hogy a növendékeknek a civil szervezetek rendezvényein a rendszeres fellépési lehetőség biztosított legyen.

8.2.2 Alapítványi művészeti iskola

A várpalotai művészeti iskola a Képesség-és Tehetségfejlesztő Magániskola tagozataként 2000 óta működik. Az oktatás zene, tánc, képző- és színművészeti ágakban folyik.

Az iskola hagyományosan minden évben megrendezi a Tánc világnapját.

8.3 Helyi nemzetiségi önkormányzatok

A nemzetiségi önkormányzatok alapvető feladata a nemzetiségi érdekeinek és értékeinek védelme és képviselése, a nemzetiségi közösséget megillető jogosultságok érvényesítése, a nemzetiségi közügyek önálló intézése. **Nemzetiségi közügynek** számítanak többek között az anyanyelv ápolásával, őrzésével és gyarapításával, valamint a nemzetiségi kulturális autonómiájának megvalósításával és megőrzésével összefüggő ügyek. A város támogatni kívánja a nemzetiségi önkormányzatok kulturális kezdeményezéseit és javaslatait. Érdekes színpont lehetne egy évente megrendezésre kerülő „nemzetiségek városi kulturális fesztiválja”,

melybe beépíthető a már hagyománnyal rendelkező ukrán Sevcsenko est is.

8.4 Civil szervezetek jelentősége és szerepe a város életében

A civil szervezetek jelenléte meghatározó a település életében. A város talán legfontosabb értékhozói, akik erősítik a lokálpatriotizmust, nevelik, ösztönzik a fiatalokat arra, hogy a közösségi lét a legfontosabb megtartó erő egy városban, legyen szó akár városszépítő, hagyományörző, sport, egészségfejlesztő, környezetvédelmi vagy zenei csoportról.

8.5 Egyházak

Az egyházak több évszázadra visszatekintő közművelődési szerepe nemcsak abban nyilvánul meg, hogy közösséget teremtenek, hanem a szó igazi értelmében a mindennapi életünkhöz adnak fogódzót, útmutatót és segítséget. Az egyházak mindig is jelentős szerepet játszottak a közművelődésben, és ha ezt nem is mindig nézte jó szemmel a hatalom, ettől még működtek az egyházi intézmények – közgyűjtemények, múzeumok – mellett az egyházközségekben aktivizálódott közösségek.

A város és a történelmi egyházak oldaláról az együttműködés tetten érhető a város közművelődésében. Az egyházi fenntartású intézményekben – evangélikus óvoda, katolikus iskola – rendszeresen szerveznek közérdekű programokat, s jelentősek a katolikus és a református templomban helyet kapó egyházi ünnepekhez kötődő koncertek, valamint az evangélikus templomban évente megrendezésre kerülő adventi koncert is.

8.6 Települési Értéktár Bizottság

2013 októberében alakult Várpalota Város Önkormányzata Képviselő-testületének döntése alapján. A Bizottság leltárba veszi Várpalota szellemi, materiális, kulturális, gasztronómiai, természeti értékeit. A városban fellelhető értékek begyűjtésére és leltározására a helyi erőforrások fejlesztése miatt van szükség. Várpalota önazonosság-tudatának és kulturális életének erősítésében fog kiváló eszközt jelenteni a leltár, amely ezáltal hatással lesz a kulturális programokra is. A bizottság megalakulása óta több régészeti, történelmi, kulturális, művészeti, természeti érték került felvételre az Értéktárba. A bizottság több esetben tett javaslatot a helyi értéktárból Megyei Értéktárba történő felvételre is.

A bizottság megalakulása óta évente megrendezi a helyi és környékbeli értékek bemutatását és népszerűsítését szolgáló Értéktár Napot.

8.7 Turisztikai szervezetek

A térség fenntartható és versenyképes turisztikai célú pozícionálását segíti elő a Bakony és Balaton Térségi Turisztikai Nonprofit Kft. A TDM szervezet alapját egy nonprofit kft. adja, aminek alapítói között több települési önkormányzat, kulturális és turisztikai szervezet mellett a térség erdőit kezelő két állami zrt. is szerepel. A legnagyobb hangsúlyt a marketing akciók kapták, létrehozták a desztináció közös arculatát, megjelentek az tematikus kiadványok. A szervezet együttes megjelenést kíván biztosítani tagjainak a turisztikai piacon a térség legfontosabb termékeivel: a kultúrával, a rendezvényekkel, a gasztronómiával és a borral, valamint az aktív turisztikai lehetőségekkel. A THURY-VÁR Nonprofit Kft. is tagja a szervezetnek, mivel Várpalota képviseli a desztináció keleti részét. A kapcsolattartás igen aktív, a cég rendszeresen részt vesz a TDM szervezet taggyűlésein, és részt vállal minden turisztikai célú feladatban.

A térség turizmusának marketingjéhez járul hozzá a Veszprém Megyei Várak Egyesülete, amely hét Veszprém megyei középkori vár és várrom működtetésének érdekképviselői szerve. Célunk, hogy rendezvényeink többsége megyei és országos hírnévre is szert tegyenek.

9. A KÖZMŰVELŐDÉS SZEREPLŐINEK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉRŐL

Az Önkormányzat feladatának tekinti a város kultúrájának, szellemi és tárgyi örökségének megőrzését, hagyományainak ápolásában való közreműködést, új közművelődési folyamatok kezdeményezését.

Az Önkormányzat egyaránt támogatni kívánja a kulturális, helytörténeti és történelmi értékeket közvetítő területek, műhelyek, csoportok, civil szervezetek munkáját, egyéni alkotók pályáját, törekvéseit, ezen belül külön figyelmet fordít a felnőtt korosztály mellett a gyermek- és ifjúsági korosztály kulturális, szórakozási igényeit szolgáló törekvésekre, azokat segíti és támogatja.

A kulturális intézmények, a hagyományőrző, a civil szervezetek és a köznevelési intézmények között szoros az együttműködés. A kulturális élet résztvevői számára a szükséges koordinációt a THURY-VÁR Nonprofit Kft. látja el.

A testvérvárosok, nemzetközi partnerkapcsolatok, kistérségi települések együttműködése kiemelkedően fontos Várpalota kulturális életének fejlődéséhez, a minőségi, turisztikai szempontból meghatározó programok, projektek a jövő fejlődésének útját határozhatják meg. Alapvető feladat a különböző szakmai szervezetek képviselőivel történő kapcsolat felvétel, a megyei és egyházi közgyűjteményekkel, múzeumokkal, közművelődési intézményekkel, művészeti egyesületekkel, alapítványokkal és a régió önkormányzataival meglévő kapcsolat további erősítése.

10. MÉDIA

A városban sokrétű médiarendszer található, amelyen keresztül elérhető város és a kistérség lakossága. Ezek a kulturális szféra elsődleges kommunikációs csatornái is egyben. Ezen kívül szükséges az országos médiával kapcsolatot kiépíteni olyan kulturális programok, rendezvények, turisztikai attrakciók kapcsán, amelyeket a város szélesebb körben szeretne ismertté tenni, és ezzel a város pozitív megítélését, arculatát erősíteni.

A Várpalotai Hírcentrum Kft. feladata a település elektronikus és nyomtatott sajtókommunikációjának (városi televízió, városi újság, városi honlap, városi hírportál) működtetése.

Küldetésnyilatkozatát a következőképpen fogalmazza meg médiacég.: „A Várpalotai Hírcentrum Kft. küldetése, hogy Várpalota város kommunikációjában korszerű és hatékony megoldásokkal szolgálja és segítse a közérdekű tájékoztatást. A társaság törekvése, hogy összehangolt kommunikációs eszközrendszert alakítson ki, amely lehetővé teszi a közösségi hírek és üzenetek gyors és hatékony eljuttatását a célközönséghez, jól befogadható formában. Feladata, hogy a hiteles és objektív tájékoztatás révén információval lássa el az érdeklődőket, pozitív képet építsen fel a városról és segítse annak fejlesztési törekvéseit.”

10.1 Várpalotai Hírek

Várpalota hivatalos városi lapja, ami 2016 októbere óta hetente jelenik meg 9300 példányban, s jut el minden várpalotai postaládába. Várpalota Város Önkormányzatának célja, hogy egy tartalmilag és külső megjelenésében is színvonalas, mértéktartó és mértékadó helyi lap jelenjen meg, amely elősegíti az önkormányzat tájékoztatási kötelezettségét, hírt ad a városi eseményekről és bemutatja a kistérségben vezető szerepet betöltő Várpalota életét.

Célja, hogy az igényes megjelenéshez magas színvonalú, objektív és reális tartalom kapcsolódjon, felkeltve az olvasóban a helyi közügyek, események iránti tájékozódás igényét.

A megváltozott olvasói igényekhez igazodva az újság minden egyes lapszáma a megjelenés napjától kezdve az interneten is elérhető, online olvasható és lapozható formában a Várpalotai Hírcentrum Kft. facebook oldalán is közzétesszük.

10.2 Városi Televízió

A Várpalotai Hírcentrum Televízió célja, hogy támogassa és költséghatékony, integrált kommunikációs eszközökkel segítse Várpalota város közérdekű tájékoztató tevékenységét, marketingkommunikációs és közkapcsolati céljainak megvalósítását, külső és belső célcsoportjai irányába egyaránt.

Eszközrendszerével közreműködik a helyi társadalom, gazdaság, kultúra és sport értékeinek bemutatásában, megőrzésében és továbbfejlesztésében, szolgálja a városban élő generációk értéket teremtő és megőrző tevékenységét.

A televíziós adás mellett a Várpalotai Hírcentrum Televízió különösen nagy hangsúlyt fektet az online adásra is. A különböző rendezvényekről készült rövid, videós összefoglaló egy órával az adott rendezvényt követően látható a Hírcentrum facebook oldalán, de a teljes adások is elérhetőek ugyanitt, illetve a televízió hivatalos YouTube csatornáján. Így nemcsak a helyben élők, hanem a településről elszármazott és/vagy a város történései iránt érdeklődők is megtekinthetik az adásokat a világ bármely pontjáról. A kezdeményezés létjogosultságát jól példázza, hogy a legnagyobb internetes közösségi oldalon 2016-ban több mint 500 ezren tekintették meg a televízió híryanagait.

10.3 Városi Hírportál

Több hónapos fejlesztést követően 2017 tavaszán indul a Várpalotai Hírcentrum Kft. által üzemeltetett városi internetes hírportál. A www.varpalotaihircentrum.hu címen elérhető, a 21. századi követelményeknek megfelelő weboldalon napi frissítéssel olvashatják az érdeklődők a legfrissebb városi híreket, beszámolókat, de interjúk, riportok, programajánló írások is elérhetőek, ahogy a városi televízió műsorai is megtekinthetőek a hírportálon.

10.4 Városi honlap

Váralota Város Önkormányzatának internetes honlapjának működtetése és rendszeres frissítése is a Váralotai Hírcentrum Kft. feladatai közé tartozik. A www.varpalota.hu címen elérhető weboldal célja a törvényi kötelezettségek teljesítése, s közérdekű tájékoztató tevékenység mellett, hogy segítse a település marketing tevékenységét, s hozzájáruljon a gazdasági élet és a turizmus erősítéséhez.

10.5 Az Internet, a közösségi média szerepe

A városnak, a cégeinek és intézményeinek külön honlapjai vannak. A közösségi média még a honlapoknál is fontosabb megjelenési felület, kiemelkedő fontosságú kommunikációs csatornák. (Aktuálisan a legnépszerűbbek a Facebook, YouTube, stb.)

11. A VÁROS KÖZMŰVELŐDÉSÉNEK FINANSZÍROZÁSA

Az Önkormányzat a kulturális törvény alapján alapfeladatként működteti a THURY-VÁR Nonprofit Kft.-t. Az Önkormányzat költségvetési rendeletében biztosítja a THURY-VÁR Nonprofit Kft. üzleti tervében meghatározott feladatokhoz, illetve az alapvető működéshez szükséges költségvetési előirányzatot. Az NKft. feladata, hogy törekedjék a bevétel növeléséhez, és az Önkormányzat elvárásainak megfelelően a rendezvényekhez minél nagyobb arányú saját bevétel és külső forrás felhasználására.

Az Önkormányzat feladatfinanszírozás keretében szerződést köt a nagyrendezvények, fesztiválok megrendezésére, melyre elkülönített költségvetési keretet biztosít a lebonyolító szervezeteknek.

Az Önkormányzat pénzügyei lehetőségeinek függvényében a helyi önszerveződő közösségeknek a 8/2016. (IV.05.) közművelődési rendeletében – továbbiakban: Rendelet - meghatározottak szerint pénzügyi támogatást nyújt. A Rendelet rögzíti a támogatás feltételrendszerét, a pályázó szervezet kötelezettségeit. A bíráló bizottság döntését követően a nyertes pályázókkal az Önkormányzat szerződést köt, mely tartalmazza a nyújtott támogatásról történő pénzügyi és szakmai beszámolási kötelezettséget.

Az önkormányzat adott évi költségvetése készítésekor szükséges, hogy rendelkezésre álljon a következő év városi rendezvényterve és költségterve, mely lehetővé teszi az Önkormányzat számára a kulturális, közművelődési igények figyelembevételét, azoknak a városi költségvetésbe történő beépítését.

A finanszírozási lehetőségeket bővítette az Önkormányzat egyéni képviselői számára, hogy keretet biztosított „Adj egy órát Várpalotáért” program megnevezéssel, mellyel a képviselők hozzájárulhatnak kulturális, művészeti, oktatási, vallási és szociális tevékenységek, valamint közösségépítő rendezvények megvalósulásához a saját körzetükben.

Az Önkormányzat az önkéntesség elvének, valamint a közösségformálás, a lokálpatriotizmus erősítése elvének figyelembevételével javaslatot kér a város civil társadalmától igényeik megfogalmazására, azokat a megfelelő fórumok véleményének figyelembevételével beépíti a városi rendezvények sorába. Ennek elsődlegesen a THURY-VÁR Nonprofit Kft. a felelőse.

Ez a kulturális koordinációs tevékenység az önkormányzat elvárásainak megfelelően hozzájárulhat ahhoz, hogy a közművelődés szereplőinek tevékenysége minőségileg javuljon, hogy a lakosság által ismertebbé és elfogadottabbá váljon, továbbá elősegíti, hogy a lakosság külső szemlélőből a programok aktív szervezőivé és résztvevőivé váljanak.

12. VÁRPALOTA KÖZMŰVELŐDÉSI FEJLESZTÉSI TERVEI

A várpalotai közművelődési tervek megvalósulásának üteme a mindenkori pénzügyi helyzet függvénye.

12.1 Hosszú távú tervek, fejlesztési irányok

- a XVI. század palotai vár végvári kultuszának megteremtése, népszerűsítése
- a Krúdy kultusz hagyományainak ápolása
- a mezővárosi, a kézműipari, a bányász hagyományok ápolása
- helytörténeti ismeretek beépítése a helyi köznevelési tantervekbe, képzőművészeti, zenei, néptánc hagyományok ápolása, művelése
- a mai kornak megfelelő, komplex közművelődési és közgyűjteményi funkciókat ellátó közösségi színtér kialakítása,
- a Thury-vár közgyűjteményi és közművelődési funkcióinak bővítése, fejlesztése,
- a Thury-vár külső környezetének megújítása, fejlesztése.

12.2 Középtávú tervek

A Vegyészeti Múzeum és a bányászattörténeti gyűjtemény jellegüknek megfelelő ingatlanban való elhelyezése, országos jelentőségű önálló látványmúzeummá válásuk elősegítése,

helytörténeti olvasókönyv és munkafüzet létrehozása, kihelyezett múzeumi órák lebonyolítása a Thury-várban a Veszprémi Tankerületi Központtal együttműködve, a veszprémi Lackó Dezső Múzeummal való együttműködés régészeti feltárások, valamint a város régészeti leleteinek Várpalotára történő visszahelyezése ügyében.

12.3 Rövidtávú tervek

A rövid távú terveink a mindenkori aktuális közművelődési munkatervben kerülnek megfogalmazásra.

A közművelődési koncepcióban megfogalmazott célok és tervek megvalósításához elengedhetetlen feltétel, hogy összhangban legyen a városi koncepciók, stratégiai tervek (integrált városfejlesztési, turisztikai, ifjúsági, sport, stb.) vonatkozó részeivel.

13. NEMZETI ÜNNEPEK, FESZTIVÁLOK, NAGYRENDEZVÉNYEK

13.1 Kiemelt városi rendezvények

A nagyrendezvények célja, hogy egységes szerkezeti formában történjen a városi fesztiválok szervezése, a hagyományokhoz, a városi és turisztikai jelentőségéhez alkalmazkodva ki kell alakítani azok fontossági sorrendjét.

- Majális – szabadtéri rendezvény a város művészeti csoportjainak bevonásával
- minden év májusában: a **Vadász-Gyermeknap**
- **A Diadal Napja** - turisztikai vonzerőt növelő kulturális program minden év júniusában
- minden év szeptemberében: **Várpalotai Napok** a város lakosságának közösségformáló bemutatkozási lehetősége
- **Adventi rendezvénysorozat** a kiemelt művészeti csoportok közreműködésével a várudvarban és Inota településrészen
- 2 évente megrendezésre kerülő **Popper Dávid Nemzetközi Csellóverseny** – cél a rangos zenei esemény szakmai résztvevőin túl a zenét kedvelő közönség minél szélesebb körű bevonása a rendezvénybe

13.2 Állami és nemzeti ünnepek

Törvény által előírt, kötelezően ellátandó feladat a nemzeti ünnepek megrendezése. Az önkormányzat a koordinációs feladatokat látja el éves munkaterv alapján, melyet az intézmények szakmai javaslatára az önkormányzat fogad el.

Február 25. – Kommunizmus áldozatainak emléknapja

Március 15. – az 1848/49. évi forradalom és szabadságharc ünnepi megemlékezése

Augusztus 20. – Államalapító Szent István ünnepe

Október 23. – az 1956. évi forradalom és szabadságharc ünnepi megemlékezése – Berta József emléktáblájának megkoszorúzása

November 04. Az 1956-os forradalom leverésének emléknapja – iskolák bevonásával

13.3 Hagyományos városi rendezvények

- Magyar Kultúra Napja január
- Bálint nap február
- Toros fesztivál február
- Ney Dávid kórushangverseny április
- Értéktár nap április
- Civil Nap május
- Költészet Napja április
- Vadász-Gyermeknap május
- Pedagógus nap június
- Kulturális Örökség Napjai szeptember
- Szent Mihály napi rendezvény szeptember
- Az Aradi vértanúk napja október
- Idősek Világnapja október
- Krúdy megemlékezések október
- Szociális Munka napja november

14. A KÖZMŰVELŐDÉS JOGSZABÁLYI HÁTTERE

A közművelődési koncepció készítésénél figyelembe vett, valamint a közművelődési feladatellátást meghatározó jogszabályok:

- A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény
- Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény
- A helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről szóló 1991. évi XX. törvény
- A Nemzeti Kulturális Alapról szóló 1993. évi XXIII. törvény
- Az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény
- A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény
- Az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény
- A kulturális szakemberek szervezett képzési rendszeréről, követelményeiről és a képzés finanszírozásáról szóló 1/2000. (I.14.) NKÖM rendelet
- Várpalota Város Önkormányzatának 21/2010 (V.31.) számú közművelődési rendelete